

Rolnummer 2090
Arrest nr. 6/2002 van 9 januari 2002

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 10 van de wet van 1 mei 1849 betreffende de politierechtbanken en correctionele rechtbanken, gesteld door het Hof van Beroep te Bergen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters L. François, M. Bossuyt, E. De Groot, J.-P. Snappe en E. Derycke, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 29 november 2000 in zake C. Petit en anderen tegen J. Comere, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 8 december 2000, heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 10 van de wet van 1 maart [lees : mei] 1849, in zoverre het de strafgerechten die uitspraak doen in hoger beroep niet verplicht om aantekening te houden van de voornaamste verklaringen van de getuigen, zoals daarin is voorzien in artikel 155 van het Wetboek van Strafvordering, artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De beklaagde voor het Hof van Beroep is door de Correctionele Rechtbank vrijgesproken onder het voordeel van de twijfel; het openbaar ministerie en de burgerlijke partijen hebben tegen die beslissing hoger beroep aangetekend.

De betrokkene heeft gevraagd dat aan het Hof de hierboven vermelde prejudiciële vraag zou worden gesteld en het Hof van Beroep heeft dat verzoek ingewilligd.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 8 december 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 26 januari 2001 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 februari 2001.

Memories zijn ingediend door :

- J. Comere, wonende te 9600 Ronse, Deurnestraat 26, bij op 6 maart 2001 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 14 maart 2001 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 4 april 2001 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- J. Comere, bij op 2 mei 2001 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 4 mei 2001 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 22 mei 2001 en 26 september 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld respectievelijk met de rechters J.-P. Snappe en E. Derycke.

Bij beschikkingen van 29 mei 2001 en 29 november 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 8 december 2001 en 8 juni 2002.

Bij beschikking van 17 oktober 2001 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 20 november 2001.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 19 oktober 2001 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 20 november 2001 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. V. Gosselain *loco* Mr. J.-L. Crucke, advocaten bij de balie te Doornik, voor J. Comere;
 - . Mr. C. Wijnants *loco* Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers L. François en E. De Groot verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de prejudiciële vraag

A.1.1. De Ministerraad brengt de in het geding zijnde bepalingen in herinnering en veronderstelt dat de prejudiciële vraag een materiële fout bevat door te verwijzen naar de wet van 1 maart 1849 en niet naar die van 1 mei 1849.

A.1.2. Volgens de Ministerraad is de vraag onontvankelijk in zoverre zij de overeenstemming van de in het geding zijnde bepalingen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens rechtstreeks wil doen nagaan.

A.1.3. Verwijzend naar de rechtspraak van het Hof is de appellant voor de feitenrechter van mening dat de vraag van de overeenstemming van artikel 10 van de wet van 1 mei 1849 met voormeld artikel 6 niet rechtstreeks aan de orde is, maar wel in het licht van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, en dat de prejudiciële vraag bijgevolg, doordat zij het Hof ertoe brengt de overeenstemming van artikel 10 van de wet van 1 mei 1849 te analyseren, ontvankelijk is.

Ten gronde

A.2.1. De Ministerraad verklaart dat de wetgever de bedoeling had de aantekeningen die tot dan als gewoon werden gekwalificeerd en noch de handtekening van de griffier, noch die van de voorzitter droegen, vollediger en juister te maken; de bij de wet voorgeschreven formaliteit is noch substantieel, noch op straffe van nietigheid voorgeschreven en de rechter kan zijn beslissing gronden op een verklaring waarvan de griffier geen aantekening heeft gemaakt; die aantekeningen zijn niet verplicht in de gerechten in hoger beroep, noch in die welke in laatste aanleg uitspraak doen.

A.2.2. De Ministerraad wil de prejudiciële vraag onderzoeken zowel ten aanzien van de gerechten in hoger beroep als ten aanzien van de gerechten in laatste aanleg. Hij is van mening dat de betwiste bepalingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden, noch met betrekking tot de eerstvermelde vermits het voor de griffier geen belang heeft aantekeningen te maken van de getuigenverklaringen, aangezien het Hof van Cassatie niet bevoegd is ten aanzien van de feiten, noch ten aanzien van de in tweede instantie vermelde, vermits het aantekenen van getuigenverklaringen (formaliteit die niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven) per definitie geen nut heeft.

Het verschil in behandeling beantwoordt dus aan een objectief criterium, namelijk de instantie (eerste aanleg of hoger beroep) of de aanleg van het rechtscollege; de bekritiseerde maatregel is wettig verantwoord ten opzichte van het nagestreefde doel, namelijk de rechter in hoger beroep voorlichten; ten slotte bestaat er een verband van evenredigheid tussen de bekritiseerde maatregel en het nagestreefde doel.

A.2.3. De appellant voor de verwijzende rechter is van mening dat de in het geding zijnde beperking van de verplichting om aantekeningen te maken, in strijd is met artikel 6.1 en artikel 6.3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, vermits in zijn geval het beginsel van de wapengelijkheid wordt geschonden : het is hem immers niet mogelijk op een adequate manier de verklaring van de deskundige te weerleggen, temeer daar die te dezen in tegenspraak is met de verklaring die in eerste aanleg is gedaan; de advocaat is niet bij machte de verdediging van de beklaagde doeltreffend te verzekeren.

A.2.4. In zijn memorie van antwoord voegt hij eraan toe dat het argument volgens hetwelk het Hof van Cassatie niet bevoegd is om de beoordeling van de feiten door de rechter ten gronde te toetsen, zonder grondslag is. In de prejudiciële vraag wordt immers niet de vraag gesteld of de griffier er al dan niet belang bij heeft aantekening te maken van de verklaringen die in hoger beroep werden gedaan, maar wel of het discriminerend is dat een beklaagde anders wordt behandeld naargelang hij zich voor een strafgerecht bevindt dat in eerste aanleg uitspraak doet of in hoger beroep; het is niet door de vermeende nutteloosheid van een maatregel te verantwoorden dat men de niet-overeenstemming ervan met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet dekt.

A.3.1. De appellant voor de verwijzende rechter is van oordeel dat het voor het Hof opgeworpen probleem niet aan de orde zou zijn geweest mocht enkel melding zijn gemaakt van de nota van de terechtzitting tijdens welke de deskundige in eerste aanleg werd gehoord; maar die deskundige werd te dezen opnieuw aangesteld en door het Hof van Beroep gehoord en zijn verklaringen waren in tegenspraak met de verklaringen die in eerste aanleg zijn gedaan, zodat dit geval verschilt van de gevallen waarvoor de *ratio legis* van de wet en de rechtspraak van het Hof van Cassatie het verschil in behandeling kunnen verantwoorden.

A.3.2. De appellant voor de verwijzende rechter acht het verschil in behandeling van de beklaagden voor een strafgerecht discriminerend naargelang dat rechtscollege in eerste aanleg of in hoger beroep uitspraak doet, verschil dat voortvloeit uit het feit dat in het stadium van een rechtspleging in eerste aanleg een beklaagde volkomen in staat is adequaat op een deskundige te repliceren, maar het niet meer is in hoger beroep, terwijl, te dezen, die deskundige een bepalende ommekeer heeft tot stand gebracht.

Hij merkt op dat de deskundige, alvorens te getuigen, tweemaal de eed heeft afgelegd, de eed als expert en de eed als getuige, daar hij zich niet ertoe heeft beperkt verslag uit te brengen over het resultaat van zijn opdracht, maar ook als deskundige heeft gefungeerd, zodat zijn verklaringen integraal deel uitmaken van het deskundigenverslag. Nu is in de arresten nrs. 24/97 en 60/98 van het Hof beslist dat de regels betreffende het contradictoir karakter, vervat in de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, geen enkele uitzondering dulden, aangezien het deskundigenonderzoek door de feitenrechter wordt bevolen.

A.3.3. De Ministerraad repliceert dat het beginsel van de tegenspraak niet is geschonden vermits de beslissing om deze zaak met gesloten deuren te behandelen daarvoor geen beletsel vormt en de appellant voor de feitenrechter zelf toegeeft dat hij kennis heeft genomen van de verklaringen van de deskundige en aangeeft dat hij zich ertegen heeft verzet dat die verklaringen in aanmerking zouden worden genomen. De aantekening van de voornaamste getuigenverklaringen heeft niets uit te staan met het beginsel van de tegenspraak vermits die formaliteit tot doel heeft de getuigen in hoger beroep te vervangen en de rechters van de tweede aanleg voor te lichten.

- B -

B.1. In zoverre de prejudiciële vraag artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens beoogt, is zij niet ontvankelijk, aangezien het Hof niet bevoegd is om de wet rechtstreeks te toetsen aan bepalingen van internationaal recht.

B.2. Artikel 10 van de wet van 1 mei 1849 betreffende de politierechtbanken en correctionele rechtbanken bepaalt :

« Art. 10. De aantekeningen voorgeschreven bij de artikelen 155 en 189 van het Wetboek van Strafvordering moeten worden bijgehouden in de vorm van een proces-verbaal en ondertekend zowel door de voorzitter als door de griffier. In geval van hoger beroep moet het origineel ervan bij de stukken van de rechtspleging worden gevoegd. » (eigen vertaling)

Artikel 155 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt :

« Art. 155. De getuigen doen ter terechtzitting, op straffe van nietigheid, de eed dat zij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zullen zeggen; de griffier houdt daarvan aantekening, evenals van hun naam, voornamen, leeftijd, beroep en woonplaats, alsmede van hun voornaamste verklaringen. »

B.3. Uit de aan het Hof gestelde vraag blijkt dat de rechter van mening is dat wat de in het geding zijnde bepalingen voorschrijven, van toepassing is op de politierechtbanken en correctionele rechtbanken en niet op de gerechten in hoger beroep, hetgeen overeenstemt met een vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie. Het beweerde verschil in behandeling bestaat tussen de rechtsonderhorigen naargelang hun zaak in eerste aanleg dan wel in hoger beroep wordt behandeld.

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. Een verschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van verschillende procedures op verschillende situaties is op zich niet in strijd met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, zolang dat verschil geen onevenredige inbreuk maakt op de rechten van de partijen.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 1 mei 1849 blijkt dat artikel 10 ervan werd opgevat om het aantal hogere beroepen gegrond op het gebrek aan geloofwaardigheid van de processen-verbaal te verminderen en om het opnieuw oproepen van een groot aantal getuigen voor het rechtscollege in hoger beroep nutteloos te maken (*Pasin.* 1849, p. 198). Uit de bij artikel 10, laatste zin, opgelegde verplichting om het origineel van de aantekeningen voorgescreven bij het voormelde artikel 155 bij de stukken van de rechtspleging te voegen in geval van hoger beroep, kan worden afgeleid dat de wetgever aldus heeft gehandeld opdat het rechtscollege in hoger beroep toegang zou kunnen hebben tot dezelfde informatie als die waarover het rechtscollege in eerste aanleg beschikte (hetgeen gewaarborgd wordt door de handtekening van de voorzitter en van de griffier). De verplichting, voor de getuigen, om, op straffe van nietigheid, op de terechtzitting de eed af te leggen dat zij de waarheid zullen zeggen (artikel 155), staat de wetgever toe het nutteloos te achten dat, voor het rechtscollege in hoger beroep, verklaringen worden herhaald die trouwens in geval van voorziening geen enkel nut zouden hebben voor het Hof van Cassatie vermits dat Hof geen kennis neemt van de grond van de zaken.

De in het geding zijnde maatregel is pertinent en leidt niet tot een onevenredige inbreuk op de rechten van de partijen.

B.6. Uit de memorie van de appellant voor de feitenrechter blijkt evenwel dat in het geval waarover het Hof wordt ondervraagd de verklaringen van de getuigen en deskundigen voor de rechter in eerste aanleg verschillen van de verklaringen die zij voor de rechter in hoger beroep afleggen; bij ontstentenis van een proces-verbaal opgesteld voor die rechter zou aan de partijen op een discriminerende manier de mogelijkheid worden ontnomen om adequaat te repliceren op de verklaringen van de deskundigen en getuigen.

Dat argument kan niet worden aanvaard; het tegensprekelijk karakter van de terechtzitting maakt het immers mogelijk ervan uit te gaan dat de partijen kritiek kunnen leveren op de verklaringen, met inbegrip van die van een deskundige, die voor de rechter in hoger beroep worden afgelegd, desnoods door gebruik te maken van de overgezonden processen-verbaal.

B.7. De vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 10 van de wet van 1 mei 1849 betreffende de politierechtbanken en correctionele rechtbanken schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet doordat het de strafgerechten die in hoger beroep uitspraak doen niet verplicht aantekening te maken van de voornaamste verklaringen van de getuigen.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 9 januari 2002.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior